

NIEUWE HOOGLERAAR SOCIAAL LEREN

Een beter milieu begint tussen de oren

Arjen Wals hield half mei zijn inaugurele rede als hoogleraar Sociaal leren en duurzame ontwikkeling. Met een nieuwe educatiemethode hoopt hij mensen tot een duurzame leefstijl te bewegen.

TEKST ASTRID SMIT FOTOGRAFIE JOSJE DEEKENS

Milieueducatie is hoogleraar Arjen Wals met de paplepel ingegoten. Zijn beide ouders besteedden er hun werkzame leven aan. Zijn vader als directeur van schooltuinen en kinderboerderijen in Den Haag, zijn moeder als medewerkster milieueducatie en internationale vorming bij een onderwijsorganisatie. Toch was hij zelf nooit van plan er iets mee te doen. 'Daar kun je de aarde niet mee redden', dacht hij. De toenmalige milieuproblemen als vissterfte in de Rijn, zure regen en de giframp in het Indiase Bhopal moesten op een andere manier worden aangepakt. Door wetgeving, technologische vernieuwing en een stevig milieubeleid. Daarom ging hij milie-

hygiëne studeren in Wageningen. Maar tijdens zijn studie kwam hij tot inkeer. Wetgeving, beleid en technologische vernieuwing helpen het milieu vooruit, maar raken niet de kern. 'De oorzaak van de milieuproblemen zit vooral tussen de oren', aldus Wals. 'We moeten ervoor zorgen dat bedrijven minder gericht zijn op winstmaximalisatie en rekening houden met mens en milieu. We moeten ons als burger niet laten meeslepen door het idee dat we continu moeten consumeren.'

Gedrag en leefstijl vormen de sleutel tot verandering, meent Wals. En zo treedt hij toch in de voetsporen van zijn ouders. Eerst als promovendus en nu als hoogleraar Sociaal leren en duurzame ontwikkeling bij de leerstoelgroep Educatie- en competentiestudies van Wageningen University. Half mei hield hij zijn inaugurele rede: *A message in a bottle – learning our way out of unsustainability.* Maar Wals gaat niet helemaal zijn ouders achterna. Want de oude milieueducatiemethoden – het bijbrengen van gevoel voor natuur en milieu en het overtuigen – leveren te weinig op. Bewustwording en informatieverstrekking zijn onvoldoende om het gedrag te veranderen, zo blijkt uit onderzoek. Daarom zoekt Wals het in Sociaal leren. Een educatiemethode die kritisch denken stimuleert en mensen zelf laat zoeken naar duurzame alter-

natieven. Samenwerking met andersdenkenden is hierbij cruciaal, aldus Wals. 'De kans dat er dan iets nieuws ontstaat, is veel groter dan met gelijkgestemden.'

Wat dat sociaal leren inhoudt, illustreert hij met een opdracht die hij studenten regelmatig geeft. Ze moeten een Happy Meal bij een hamburgerketen kopen en in groepjes analyseren hoe deze maaltijd tot stand kwam. De studenten mogen uitzoeken wat er in de hamburger, frieten, cola en het speeltje zit en waar de ingrediënten vandaan komen.

HAPPY MEAL

Ze ontdekken dat voor de hamburger regenwoud kan zijn gekapt, bijvoorbeeld voor de teelt van soja die dient als veevoer. Of dat het speelgoed, althans in het verleden, door jongenshanden is gemaakt, en dat de kwikbatterij die er vaak in zit alleen met hamer en beitel is te verwijderen waardoor die al snel met het speeltje bij het gewone afval terecht komt.

Nadat de studenten hun bevindingen hebben gepresenteerd, krijgen ze een volgende opdracht: ontwerp een duurzame Happy Meal. Wals: 'Een handelingsperspectief is belangrijk, anders leidt bewustwording slechts tot gevoelens van machteloosheid en apathie.' In groepjes bedenken de studenten een duurzame variant. Moet er dan een vegetari-

ARJEN WALIS (1964)

- 1982 tot 1987, studie milieuhygiëne in Wageningen
- 1991, promotie bij de Universiteit van Michigan in Ann Arbor op omgevingspsychologie en milieueducatie
- April 2009, benoemd tot buitengewoon hoogleraar Sociaal leren en duurzame ontwikkeling bij Wageningen University

Arjen Wals op de markt in Wageningen.

‘We moeten ons niet laten meeslepen door het idee dat we continu moeten consumeren’

sche burger bij in plaats van een hamburger? Is het mogelijk het speelgoed van duurzame materialen te maken? En wat kosten deze alternatieven?

‘Doorgaans ontdekken ze dat een alternatieve maaltijd veel duurder is. Dan rijst de vraag: hoeveel willen we voor ons voedsel betalen?’, aldus Wals. ‘Eigenlijk zit in zo’n maaltijd het hele duurzaamheidsvraagstuk besloten: dat lokaal is verbonden met glo-

baal, dat deze maaltijd te maken heeft met biodiversiteit en klimaat en raakt aan ethische en sociaaleconomische thema’s.’

Volgens Wals maakt deze leermethode vaak grote indruk op de deelnemers. ‘Zelf doen en ontdekken leidt tot een diepe leerervaring. Daar kan geen krant, website of televisieprogramma tegenop. Je ziet bovendien dat groepjes die bestaan uit studenten met verschillende culturele achtergronden tot

creatievere oplossingen komen dan homogene groepjes.’

De nieuwe hoogleraar ziet het als zijn opdracht om het sociaal leren verder te ontwikkelen voor duurzaamheidsvraagstukken. Voor basisscholen, middelbare scholen en hoger onderwijs, maar ook voor hybride vormen van onderwijs zoals samenwerkingsprojecten tussen bedrijven, kennisinstellingen en scholen. ‘Er zijn honderden initiatieven in Nederland die sociaal leren gebruiken. Wij willen onderzoeken welke vormen het beste werken. Welke competenties hebben de docenten nodig? Welke competenties krijgen de leerlingen? Er zijn talloze indicaties dat sociaal leren effect heeft op gedrag, maar we willen er nog veel meer van weten.’ ■